

Türkiye'nin İçinde Bulunduğu Anarşi Ortamında Sebepleri ve Sonuçları İtibariyle Abdi İpekçi Suikastı

Tuba Özhazinedar¹

ÖZET

1979 yılı ekonomik, sosyal, siyasal koşulların etkisiyle hızla kutuplaşmanın ve ayrışmanın yaşandığı bir yıl olmuştur. Bireysel ve toplumsal kutuplaşma siyasal mücadelenin yoğunluk kazanmasına neden olmuştur. Artan siyasal çatışmalar, toplumda meydana gelen tabakalaşma toplumsal olayların silahlı çatışmasını doğurmuştur. Hayli olaylı geçen 1979 yılı anarşinin tırmanışa geçtiği, hafızalara kazınan suikastların yaşandığı bir yıl olmuştur. Ülke yönetiminde sıkıyönetim uygulamaları hâkim olmuş, halkın hükümete olan güveni her geçen gün sarsılmıştır. Böyle bir atmosferde Türkiye'yi büyük bir infiale götüren Abdi İpekçi suikastı işlenmiştir. Suikastı 1 Şubat 1979'da Mehmet Ali Ağca gerçekleştirmiştir. Milliyet gazetesi genel yayın yönetmeni olan Abdi İpekçi silah kaçakçılığı dosyasını incelerken öldürülmüştür. Bu makale, Abdi İpekçi suikastına neden olan olayları incelemiş, hem politik hem de iktisadi belirsizlik içinde olan ülkenin genel durumunu değerlendirmiştir. Betimsel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada dönemin basınında faydalanılmıştır. Elde edilen bulguya göre; İpekçi cinayeti toplumun daha da derinleşip ayrışmasına, sağ-sol çatışmasının yaygınlaşmasına, toplumsal kaosun artmasına ve 80 Darbesinin gerçekleştirilmesindeki ana temalardan birini oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: 1979 Yılı, Hükümet Bunalımı, Sağ- Sol Çatışması, Siyasal Cinayetler, Abdi İpekçi.

The Assassination of Abdi İpekçi in Turkey's Anarchy in terms of its Causes and Consequences

ABSTRACT

1979 was a year of rapid polarization and divergence due to economic, social and political conditions. Individual and social polarization led to an intensification of political struggle. Increasing political conflicts and stratification in society led to armed clashes of social events. The eventful year 1979 was a year of escalating anarchy and memorable assassinations. Martial law was imposed in the administration of the country and public confidence in the government was shaken day by day. It was in such an atmosphere that Abdi İpekçi was assassinated, causing a great outrage in Turkey. The assassination was carried out by Mehmet Ali Ağca on February 1, 1979. Abdi İpekçi, the editor-in-chief of Milliyet newspaper, was killed while investigating an arms smuggling case. This article analyzes the events that led to the assassination of Abdi İpekçi and evaluates the general situation of the country, which was in a state of both political and economic uncertainty. The descriptive research method was used in the study and the press of the period was utilized. According to the findings, İpekçi's assassination led to the deepening of the divisions in society, the widespread right-left conflict, the increase in social chaos and the 80 Coup d'état.

Keywords: 1979, Government Crisis, Right-Left Conflict, Political Murders, Abdi İpekçi.

¹ tozhazinedar@yahoo.com, Dr., ORCID: 0000-0002-6396-8946

(Makale Gönderim Tarihi: 19.04.2024 / Yayın Tarihi:29.12.2024)

Doi Number: [10.18026/cbayarsos.1470782](https://doi.org/10.18026/cbayarsos.1470782)

Makale Türü: Araştırma Makalesi

1. GİRİŞ

5 Haziran 1977 genel seçimlerini CHP kazanmış; fakat tek başına hükümet kuracak çoğunluğu elde edememiştir. Ecevit, mevcut partilerle koalisyon hükümeti kurmak istemiş; fakat başarı sağlayamamıştır. 21 Haziran 1977'de kurulan azınlık hükümeti de meclisten güvenoyu alamamıştır. Ecevit, 21 Temmuz 1977'de istifa etmiş, aynı gün hükümet Süleyman Demirel başkanlığında kurulmuştur. Bu hükümet döneminde sağ-sol olayları derinleşmiş, faili meçhul cinayetler artmış ve ülke tarihine kanlı 1 Mayıs olarak geçen katliam yaşanmıştır. Artan olaylar karşısında 1 Aralık 1977'de hükümete gen soru verilmiş ve 31 Aralık 1977'de hükümet düşürülmüştür. II. Milliyetçi Cephe Hükümeti gensoruyla düşürülen ilk hükümet olmuştur (Ahmad, 1996, s.549).

Türkiye'nin 42. Hükümeti Bülent Ecevit tarafından 5 Ocak 1978'de kurulmuştur. Ülkedeki siyasal istikrarsızlık, hükümetin ekonomik ve sosyal alanlarda tıkanmasına neden olmuştur. Sorunların çözümü için gereken otorite ve örgütsel yapı kurulamamıştır. Ülkede askeri müdahale için gereken her türlü olay yaşanmıştır. Sağ-sol çatışmasıyla başlayan siyasal şiddet süreci ülkenin her yerinde etkisini göstermiştir. Ekonomik kriz, kıtlık, yokluk, yoksulluk, karaborsa insanları canından bezdirmiştir. Bütün bunlara Alevi-Sünni çatışması da eklenince ülkede büyük bir kırılma meydana gelmiştir. Malatya ve Sivas katliamlarının ardından 78 yılının son günü Maraş katliamı yaşanmıştır. Hükümet olaylar karşısında çaresiz kalmış ve ülkenin pek çok yerinde sıkıyönetim ilan etmiştir (Heper, 2011, s.182).

Türkiye 1979 yılına çözülememiş pek çok sorunlarla girmiştir. Türkiye tarihinin en kötü ekonomik bunalımı gerçekleşmiştir. Siyasal şiddet olayları büyük kentler dışında kasabalara, köylere kadar yayılmış, olaylar neticesinde pek çok insan yaşamını yitirmiştir. Bu süreçte siyasal partiler arasında bir birlik meydana gelemediği gibi karşılıklı suçlamalar yaşanmıştır. Olaylar karşısında hükümetin yaşadığı çaresizlik toplumu hızla kutuplaştırmıştır. Grupların birbirleriyle verdiği mücadele radikalleşmiş ve keskinleşmiştir. Anarşi ve terör olayları her geçen gün artmıştır. Ülkede başlayan ekonomik kriz de çok katmanlı olan toplumsal yapıyı ayrıştırmıştır. 1979 yılı siyasal mücadelelerin iyice sertleştiği bir yıl olmuş ve askerinin müdahalesini hızlandırmıştır (Arcayürek, 1987, s.11).

2. SİYASİ KAMPLAŞMALAR

78 yılının son günlerinde yaşanan Kahramanmara katliamı 79 yılının belirleyicisi olmuştur. Hükümetin olaylar sırasındaki tutumu kamuoyunda büyük bir kırılma yaratmıştır. Katliamın ardından yürürlüğe konulan sıkıyönetim kanunu ile mevcut kırılma derinleşmiştir. Düzenli olarak uygulamaya konulan sıkıyönetim kanunu ile demokratik hak ve özgürlükler kısıtlanmıştır. Demokrasiden uzaklaşarak antidemokratik yönetimin benimsenmesi tepkilere neden olmuştur. Bu durum Ecevit'i, muhalefetin odağı haline getirmiştir (Ataay, 2007, s.118). Kendisine yönelik eleştiriler karşısında Ecevit; "Türk ulusu tüm kışkırtmalara karşın demokrasi yolunda ilerleyecektir, toplumu bölmek için her

türlü çaba gösterilmektedir, kimsenin oyununa gelmeyeceğim,” demiştir (Milliyet, 13 Ekim 1979, s.1).

Ülkede meydana gelen siyasi ve ekonomik kriz Ecevit hükümetini hayli yıpratmıştır. Meydana gelen olaylar karşısında muhalefet ve iş dünyası hükümete karşı sert eleştiriler yönetmiştir. Türkeş, “Ülke 78 yılında Ecevit iktidarıyla büyük bir talihsizlikle karşı karşıya kalmıştır. CHP iktidarı, devlet dairelerini komünist ve bölücülere teslim etmiştir”, demiştir. Demirel ise Türkiye'nin 79 yılına yılgınlık, bezginlik, umutsuzluk ve feryat içinde girdiğini ifade etmiştir. Artan baskı ve eleştiriler karşısında CHP'de istifalar meydana gelmiş ve hükümet tamamen zayıf düşmüştür (Aydınlık, 1 Ocak 1979, s.5).

Ülkede 1977'de yılında başlayan ekonomik kriz 1979 yılında hayli derinleşmiştir. Alınan tedbirler uygulanan politikalar yeterli olmamıştır. Enflasyon hızla artarken, meydana gelen döviz krizi üretimde gerilemelere neden olmuştur. Petrol fiyatları hızla yükselmiş, tarım rekoltesi düşmüş, işsizlik oranı %20'lere dayanmıştır. TL dolar karşısında değer kaybetmiş ve ülke dışa bağımlı bir hale gelmiştir. Ülkede sağlıklı bir kalkınma gerçekleşemediği gibi ülke iflasın eşiğine gelmiştir. Hal böyle olunca IMF'e başvurulmuş, IMF'in belirttiği program uygulamaya konulmuştur. Program gereği % 10 oranında devalüasyon yapılmıştır. Tekelde, KİT'te fiyat artırımına gidilmiş, ekonomik kalkınma hızı düşürülmüştür. Kamu yatırımlarında, bütçe harcamalarında ve maaş artışlarında kısıtlamaya gidilmiştir (DİSK, 11 Ocak 1979, s.14).

Ekonomik bunalım devam ederken ülke siyasetinde politik açmazlar da meydana gelmiştir. Hükümet içindeki uyuşmazlıklar mevcut sorunların çözülmesini imkânsız hale getirmiştir. Solun yükselişi ile başlayan komünizm karşıtlığı gittikçe artmıştır. Siyasal şiddet olayları ile ülke tarihinin en buhranlı yılları yaşanmıştır. Sağ düşünce komünizme karşı mücadele olarak görülmüş ve muhalefet tarafından desteklenmiştir. Bu durum iki grup arasındaki çatışmaları daha da şiddetlendirmiştir. Siyasi şiddet ve terör olayları ülke genelinde yaygınlaşmış ve kitlesel hale gelmiştir (Yavan, 2018, s.97).

İktidar ülkenin mevcut sorunlarını çözemediği gibi, düşünce ve ifade hürriyetini de kısıtlamıştır. Bu durum siyasi alanın kamplaşmasına neden olmuştur. Şiddetin her mecrada yayılmasıyla toplumsal kesimler birbirini düşman olarak görmeye başlamıştır (Zürcher, 2017, s.373). Siyasetin dışında başlayan mezhepsel çatışmalar da toplumun içinde bulunduğu durumu çıkmaza sokmuştur. Toplumun içinde bulunduğu durum karşısında Alparslan Türkeş: “1979 yılı yeni bir hükümete gebedir”, demiştir (Aydınlık, 1 Ocak 1979, s.5).

1979'da meydana gelen ekonomik kriz ile hayat şartları çekilmez hale gelmiştir. Kahve, margarin, sıvı yağ, ilaç, fuel-oil, ampul, deterjan gibi temel ihtiyaç malzemeleri temin edilememiştir. Tekel ürünlerinden bazıları piyasadan çekilmiş, kâğıt temin edilemediğinden basın ve yayım sektörü sıkıntıya düşmüş, yedek parça bulamadığından otomotiv sektörü müşterilerin ihtiyaç ve beklentilerine cevap verememiştir. Ülkede her alanda karaborsa baş göstermiştir (Ersan, 2014, s.139).

Büyük şehirlerde meydana gelen düzenli elektrik kesintileri halkın günlük yaşantısına sekte vurmuştur. Şartların giderek ağırlaşması, yetersiz kamu hizmetlerinin yanı sıra devam eden terör ve büyük şehirlerde yaygınlaşan gasp olayları halkın tahammül gücünü aşmıştır. Ülkenin içinde bulunduğu koşullar parlamento üyeleri arasında bir dayanışma meydana getirememiştir. Partilerin hepsi ülkenin mevcut koşullarını kendi yararına kullanmıştır. Sorunların çözülmesinde çaresiz kalan hükümet her geçen gün zayıflamıştır (Kongar, 2016, s.165).

3. 1979 YILINDA MEYDANA GELEN SİYASİ, SOSYAL VE EKONOMİK GELİŞMELER

5 Ocak 1978'te büyük umutlarla kurulan Ecevit hükümeti tam bir fiyasko olmuştur. 26 Aralık 1978'de gerçekleşen Maraş katliamı hükümeti oldukça zora sokmuştur. Olaylar sonrası İçişleri Bakanı İrfan Özyaydınlı görevinden alınmıştır. CHP hükümeti toplumsal kaosun, katliamların, şiddet olaylarının neden kaynaklandığı ile ilgili ortaya doğru teşhis koyamamıştır. Olayların çözümünü sıkıyönetim uygulamasında görmüştür (Tercüman, 3 Ocak 1979, s.1). CHP ağırlıklı koalisyon hükümeti toplumsal hareketleri faşizme varan baskı ve şiddetle sona erdirmeye çalışmıştır. Etkisi yok denecek kadar az olan uygulamalarla olayları kontrol altına almaya çalışan hükümet, bireysel ya da toplu gençlik eylemlerini terörizmle aynı kefeye koymuştur. Hükümet bilinçli veya bilinçsizce burjuvazinin ekmeğine yağ sürmüştür (Genç Öncü, 1 Ocak 1979, s.2).

Maraş katliamı sonrası 13 ilde ilan edilen sıkıyönetim uygulaması ekonomik ve demokratik haklara oldukça zarar vermiştir. Demokratik hak ve özgürlükler kısıtlanmış, sıkıyönetim koşullarında işçi sınıfı köşeye sıkıştırılmıştır. DİSK, Maraş katliamını lanetlemek ve katliamda öldürülen vatandaşları yâd etmek için 5 Ocak 1979'da işçileri saat 11'de 5 dakikalık saygı duruşuna çağırmıştır. DİSK'in çağırısına TÖB-DER, TMMOB, TÜTED, TÜRÖD üyeleri ile üniversite talebeleri katılmıştır. Çok sayıda vatandaşın gerçekleştirdiği eylem kitleler üzerinde etkili olmuştur (Milliyet, 5 Ocak 1979, s.1) Eyleme yüz binlerce emekçi destek vermiştir. Emekçilerin desteğinde; ekonomik koşulların ağırlaşması, anarşi ve terör saldırıların yaygınlaşması etken olmuştur. Ülkede sosyalist hareketlerin yarattığı etki ile işçilerin bilinç düzeyi artmış, işçiler temel hakları için mücadeleye girişmişlerdir. İşçiler, ülkenin en ücra köşelerine kadar örgütlenmiştir (Başaran, 2017, s.54).

Öte yandan ülkenin ekonomik yapısında oldukça önem arz eden tarım sektörü yaşanan ekonomik krizden hayli etkilenmiştir. Geçimlerini tütünden temin eden binlerce köylü giderlerini karşılamak ve yaşamlarını sürdürmekte oldukça zorlanmıştır. 79 yılında yaşanan ekonomik kriz tütün ticaretiyle uğraşan köylüleri derinden etkilemiştir. Köylüler ihtiyaçlarını karşılamak için tefeciye, tüccara borçlanmışlardır (Milliyet, 17 Ocak 1979:1). II. MC hükümeti köylülerin ekonomik bunalımını gidereceğini ve can güvenliklerini temin edeceğini vaat etmiş; fakat vaadini gerçekleştirmemiştir. Bu durum hükümetin sonunu getirmiştir. Ecevit de hükümet kurmadan önce aynı vaatte bulunmuştur (Halkın Yolu, 6 Şubat 1979, s.5) II. MC'ye muhalif olan kesimler CHP

ağırlıklı hükümet döneminde büyük bir beklenti içine girmiş, fakat umduklarını bulamamışlardır. Hükümet rekabeti sona erdirmek için kamu kaynaklarını tamamen özel sermayenin güdümüne sunmuştur. Türkiye tarihinde demokrasininin tam manasıyla uygulandığı, demokrasinin kitlelere mal edildiği bir dönem yaşanmamıştır (Disk, 2 Şubat 1979, s.3).

Muhammed Mehdi ve Muhammed Hüseyin El-Reşit adlı şahıslar 11 Ağustos 1976'da Yeşilköy Havaalanı'nda bombalı saldırı gerçekleştirmiştir. Saldırı esnasında dört vatandaş yaşamını yitirmiştir. Müebbet hapis cezasıyla yargılanan teröristler 9 Ocak 1979'da Sağmalcılar Cezaevi'nden kaçmıştır (Cumhuriyet, 10 Ocak 1979, s.1). 11 Ocak 1979'da Akpazar belediye başkanı Fikri Üstündağ evinde uğradığı suikast sonucu öldürülmüştür (Hergün, 12 Ocak 1979, s.1). 30 Ocak 1979'da Amasya'nın Taşova ilçesinde görevli Cumhuriyet Savcısı, faili meçhul bir cinayete kurban gitmiştir (Tercüman, 1 Şubat 1979, s.1). Sıkıyönetime rağmen terör ülkenin her yerinde artmıştır. Ülkede mezhep çatışmaları yoğunlaşmış, sağ eğilim yükselişe geçmiş, CHP'nin üst düzey yönetimi de sağ blokta yer almaya başlamıştır. II. MC hükümetini yıkan etmenler CHP ağırlıklı hükümette de kendini göstermiştir (Ürün, 5 Ocak 1979, s.5).

1979 yılı Türkiye'de darbe takviminin hızla ilerletildiği yıl olmuştur. 1 Şubat 1979'da İran'da meydana gelen darbe, hükümeti tedirgin etmiştir. Batı yanlısı bir dış politika izleyen Pehlevi, İran'ı modern bir devlet haline getirmeye çalışmıştır. Bunun için ülkesinde bir dizi reform programlarını uygulamaya koymuştur. Pehlevi, uygulamaları yürürlüğe koyarken ABD ve İngiltere'nin desteğini almıştır. Bu durum ülkedeki İslamcı kesimi rahatsız etmiş, Pehlevi aleyhinde karşı bir güç meydana getirmişlerdir (Güzel, 2018, s.53). Ülkede başlayan siyasi huzursuzluk nedeniyle Pehlevi 16 Ocak 1979'da İran'dan ayrılmak zorunda kalmış ve siyasi sığınmacı olarak Mısır'a gitmiştir. Halktan destek göremeyen Şah rejimi, Humeyni önderliğinde yıkılmıştır. İran'da monarşi sona erdirilmiş, cumhuriyet rejimi kurulmuştur. Şah Rıza Pehlevi gıyabi olarak idam edilmiştir (Güven, 2018, s. 68).

İran'da yaşanan devrim radikal gruplar üzerinde oldukça etkili olmuştur. Özellikle Müslüman nüfusların yoğun olarak yaşadığı ülkelerde büyük bir etki yaratmıştır. Türkiye'de dini yapıların siyasi ve sosyal hayat üzerindeki etkilerini güçlendirmiştir (Kurtuluş, 2020, s.67). İran devrimini savunanlar "yeşil komünist ya da yeşil hareket" olarak adlandırılmıştır. Humeyni rejiminin etkileri İslamcı kesim üzerinde son derece etkili olmuştur. İran'da yürürlüğe konan politikalar ve uygulamalar İslami kesim tarafından desteklenmiş ve savunulmuştur (Sarıhan, 2023, s.219). İran rejimi marjinal gruplar arasında büyük bir heyecan yaratırken ülkede dini bir hareketin ortaya çıkması hükümet tarafında endişe yaratmıştır. Ülke tarihinin en sancılı günlerinin yaşanmasına neden olmuştur (Hürriyet, 2 Şubat 1979, s.1) Devlet faşizm yanlısı olarak gördüğü İran yanlıları ile mücadele içerisine girmiştir. Gerçekleşen siyasi istikrarsızlık, anarşi ve terör olayları artırmış, halkın devlete olan güvenini sarsmıştır (Ahmad, 1996, s.555).

3.1 1979 Yılı Siyasi, Sosyal Ve Ekonomik Gelişmelerin Basına Yansımaları

1979'da meydana gelen siyasi, sosyal ekonomik olaylar ülke tarihinde köklü bir takım değişimlere neden olmuştur. Dönemin şiddete dayalı politikaları örtülü parlamenter bir sistem meydana getirmiştir. Ülke yönetimi çoğunluğunu baskı rejim yanlısı parlamenterlerin temsil ettiği bir parlamento tarafından gerçekleştirilmiştir. Parlamento tarafından sıkıyönetim ilan edilerek sivil ve resmi güçlerin baskı ve şiddetine dayanılan bir yönetim uygulama alanına konulmuştur. Tüm emekçi halk ve devrimci demokratik kesimler üzerinde tek taraflı bir baskı uygulanmıştır (Emeğin Birliği, 1 Ocak 1979, s.1).

Türkiye'de siyasal kamplaşmalar ve çatışmalar yaşanırken, siyasetçiler arasında bir birlik sağlanamamıştır. Ülkede yaşanan şiddet olayları karşısında siyasetçiler tarafsız bir biçimde olayları değerlendirmemiş, karşılıklı birbirlerini suçlamışlardır. Anarşi ve terör olayları tüm yurttaki etkisini gösterirken toplumsal kutuplaşmayı harlamışlardır. 22 Aralık 1978'de Kahramanmaraş'ta yaşanan olaylar ve olaylar sonucu parlamentonun aldığı tutum sonun başlangıcını meydana getirmiştir. Yaşanan şiddet olayları karşısında kolluk güçlerinin tutum ve davranışları mezhep çatışmalarının devamına neden olmuş ve bir iç savaş halini almıştır (Hergün, 1 Aralık 1978, s.1).

1979'da meydana gelen ekonomik kriz ciddi boyutlara varmıştır. Ülkenin iç ve dış borçları artmış, işsizlik önlenememiş, üretim ve fiyatlar istikrarsızlaşmış, ödemeler dengesi bozulmuş ve enflasyonla mücadele sağlanamamıştır. Büyük sermaye sahipleri emekçi kesimin büyümesini ve gelişmesini engellemiş, orta sermaye sahiplerini de iflasa doğru götürmüştür. Ekonomik krizin derinleştiği dönemde büyük sermaye sahipleri ile zayıf olanlar arasındaki rekabet derinleşmiş, güçlü olanlar güçsüzleri yutmaya başlamışlardır. Bu durum, yoğun bir rekabeti gündeme getirmiştir (Yürüyüş, 2 Ocak 1979, s.8).

Rekabet tarım sektöründe hayli yoğun yaşanmıştır. Türkiye tarımı belli bir sermaye grubunun egemenliği altına girmiştir. Tüm pazara hâkim olan gruplar kendilerinden başka alternatif satıcılara alan tanımamıştır. Tarım emeğe dayalı olarak değil, para-rant temeline dayalı olarak yapılmıştır. Böylece tarım sektöründeki feodalite tasfiye edilerek yerini kapitalizme bırakmıştır. Tarım alanlarına belli bir grup egemen olmuş, köylülük parçalanmış, çeşitli sınıf ve katmanlara ayrılmıştır (Emeğin Birliği, 1 Şubat 1979, s.10).

Toplumda meydana gelen sınıflaşma, gruplar arasında işbirliğinin sağlanmasını engellemiştir. Tarım sektöründe meydana gelen tekelleşme burjuvaziyi ve tarım burjuvalarını tarım sektörünün sömürücü güçleri haline getirmiştir. Tekelleşmeye karşı direnen küçük toprak sahibi köylüler, küçük mülk sahibi köylüler, yarı zamanlı ve tam zamanlı çalışan işçi köylüler genel olarak düzenin sömürüsü altında ezilmişlerdir. Tarımda meydana gelen tekelleşme ekonomiyi çıkmaza sokmuş, ağır bir ekonomik sosyal ve siyasi baskı oluşturmuştur (Devrimci Derleniş, 6 Nisan 1979, s.9).

Ülkede meydana gelen siyasi iktidarsızlık ve ekonomik kriz hükümeti çaresiz bırakmıştır. MC hükümetinin uygulamalarını eleştiren ve iktidara geldiğinde bu uygulamaları

bütünüyle ortadan kaldırmayı vaat eden Ecevit hükümeti, 12 Mart muhtıralarıyla ve MC partileriyle özdeşleşmiştir. CHP iktidara geldikten sonra demokratik uygulamalar rafa kaldırılmıştır. Her sorunun çözümüne mutlak anlamda “Ya o, ya diğeri” türünden bir mantıkla yaklaşmıştır (Devrimci Yol, 18 Temmuz 1979, s.6).

Ülkedeki siyasi kamplaşmalar ülkenin mevcut sorunlarının çözülmesini engellemiştir. Siyasi mecrada düşünce ve ifade hürriyeti rahatça dile getirilememiş, farklı görüş ifade edildiğinde baskı ve şiddete maruz kalmıştır. O yüzden taraflar birbirini düşman olarak görmüştür. Bu durum ülke sathında muazzam bir kamplaşma meydana getirmiştir. Demokratik olmayan tutum ve davranışlar halkta çatışmaya yol açtığından sokaklar güvenilir alan olmaktan çıkmıştır. Olayların büyükşehirlerden küçük yerleşkelere doğru yayılması mezhepsel ve kimliksel çatışmaları da meydana getirmiştir (Bölügeray, 1996, s.55).

Abdi İpekçi, Milliyetteki köşe yazısında ülkede meydana gelen anarşi ve terör olaylarından sıklıkla bahsetmiş, konu ilgili hükümet yetkilerini uyarmıştır. Hükümetin gereğini yapmadığı takdirde ülkede her an bir iç savaşın yaşanabileceğini söylemiştir. Ülkenin otoriter bir rejimle yönetilmesinin sakıncalarını görerek parlamentoda görev alan bütün siyasi partilerin sorunların çözümü için birlikte hareket etmeleri gerektiğini belirtmiştir (Milliyet, 18 Ekim 1978, s.1). İpekçi, diğer taraftan silah, sigara, uyuşturucu kaçakçılığı ve terör konuları üzerine de yazılar kaleme almıştır. İpekçi'nin Milliyet gazetesinde değindiği konular bazı grupları rahatsız etmiş bu yüzden gazetenin satışı gündeme gelmiştir. Gazetenin satışına karşı çıkan İpekçi, susturulmak istenmiştir. Çeşitli çevrelerden tehditler alan ipekçi, 1 Şubat 1979'da uğradığı suikast sonucu öldürülmüştür. 25 Haziran 1979'da suikastı gerçekleştiren Mehmet Ali Ağca tutuklanmıştır (Milliyet, 2 Şubat 1979, s.1).

4. ABDİ İPEKÇİ'NİN HAYATI

Abdi İpekçi, Selanik göçmeni bir ailenin evladı olarak 1929'da İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Galatasaray Lisesi'ndeki mezuniyetinin ardından İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur. Kendisine meslek olarak gazeteciliği seçen ipekçi, mesleğe ilk olarak 1948 senesinde “Yeni Sabah” gazetesinde başlamıştır. “Yeni Sabah”ta muhabir olarak başladığı görevinden 1949'da ayrılmış ve “Yeni İstanbul”a iç haberler sorumlusu olarak geçmiştir (Türenç, Akyıldız, 2007, s.36). 1950'de “Yeni İstanbul”da yaşadığı görüş ayrılıklarından dolayı buradaki görevinden istifa etmiştir. İstifasının ardından “İstanbul Ekspres”te editör olarak başlamıştır. Askerlik hizmeti nedeniyle 1953'te “İstanbul Ekspres”ten ayrılmıştır. Askerlik dönüşü 1954'te genel yayın yönetmeni olarak Milliyet'te çalışmaya başlamıştır (Mumcu, 1993, s.237).

1950'de Ali Karacan tarafından kurulan Milliyet, DP iktidarına yakın bir yayın politikası takip etmiştir. İpekçi, Ali Karacan'ın vefatından sonra gazetenin genel yayın yönetmeni olmuştur. Gazetenin yayın politikası değişmiştir. Temel hak ve hürriyetlerin gözetildiği, demokratik yönetim anlayışının savunulduğu, toplumsal faydanın gözetildiği, karma ekonominin desteklendiği bir anlayış gazetede hâkim olmuştur (Erdem, 2016, s.307).

Milliyet'in takip ettiği yayın politikası DP iktidarını rahatsız etmiştir. İktidarın yönetimin anlayışıyla ters düşen gazete bundan sonra daha muhalif bir çizgide yayın yapmaya başlamıştır. Özellikle DP'nin basın üzerinde uyguladığı baskı ve sansür tarafları karşı karşıya getirmiştir. Hükümet aleyhine yazılan yazılar nedeniyle Milliyet'e 8 Mayıs 1960'ta yayın yasağı getirilmiştir (Adaklı, 2006, s.129).

DP, 1954 seçimlerinden sonra gün geçtikte agresifleşen bir yönetim anlayışına sahip olmuştur. 1955'te başlayan ekonomik kriz iktidar-muhalefet ilişkilerini gerginleştirmiştir. Herhangi bir eleştiriyi kabul etmeyen iktidar, her alanda baskı ve şiddet uygulamaya başlamıştır. DP'nin içinde meydana gelen bölünme, ekonomik ve siyasi kriz nedeniyle 1958'de yapılması gereken seçimler 1957'de yapılmıştır. DP, oy kaybetse de 1957 seçimlerinde sandıktan birinci parti olarak çıkmıştır. Yeni hükümet de sertlik yanlısı politikadan vazgeçmemiştir. Özellikle basına yönelik baskıyı daha da artırmıştır. Muhalefeti destekleyen gazeteler kapatılmıştır (Özduşun, 2021, s.467). Düşünce ve ifade hürriyetini her alanda savunan İpekçi, DP'nin korkulu rüyası olmuştur. 27 Nisan 1960'ta yürürlüğe giren tahkikat komisyonu DP iktidarının sonunu hazırlamıştır. Toplumun hızla kutuplaşması sonucu 27 Mayıs 1960'ta yönetim el değiştirmiştir. İpekçi, askeri yönetimi desteklemiş, darbeyi "ihtilal değil inkılâp" olarak yorumlamıştır (Türenç, Akyıldız, 1986, s.95).

Darbe sonrası yürürlüğe giren 61 Anayasası ile basın özgürlüğü tanımlanmıştır. Anayasa, basının temel haklarını net bir biçimde belirlemiştir. Anayasanın tanımladığı haklar Milliyet'i sosyal demokrat bir çizgiye getirmiştir. AP'nin gençlik üzerindeki baskıcı politikaları oldukça sert bir şekilde eleştirilmiştir. İpekçi, AP'nin gençliği ve solu sindirmek için uyguladığı yöntemlere karşı durmuş, uygulamaların ülke genelinde iç çatışmaya sebep olabileceğini söylemiştir. Hükümeti sağ-sol çatışması karşısında sağduyulu olmaya davet etmiştir (Beyaz, 2014, s.83).

İpekçi, otoriter devlet anlayışının karşısında olmuştur. İç ve dış siyasette barışın hâkim olması gerektiğini savunmuştur. İpekçi'nin otoriteye karşı muhalefeti kendisine muhalif bir kitle yaratmıştır. Bu kitle İpekçi'nin demokrasi talebini devlet otoritesine isyan olarak tanımlamıştır. İpekçi'nin sigara, silah, uyuşturucu kaçakçılığı ile ilgili haberleri de bazı çevrelerde rahatsızlık yaratmıştır. Milliyet'in satılmasına karşı çıkması, kaçakçılık olayının detaylarına köşesinde genişçe yer vermesi İpekçi suikastının sebepleri olarak görülmüştür (Topuz, 2003, s.256).

İpekçi, toplum çıkarlarını ön planda tutan, şiddetten uzak, barışçıl bir yayın politikası takip etmiştir. Düşünce ve ifade hürriyetine oldukça önem veren İpekçi, her türden görüş ve düşünceye köşesinde yer vermiştir. Dünyadaki gelişmeleri de yakın takip etmiş, toplumun gelişmesi, halkın bilinç düzeyinin yükseltilmesi için çaba sarf etmiştir. Dürüst, objektif, saygın, etik ve basın ahlakına bağlı habercilik anlayışını savunmuştur. Gazeteciler Sendikası Başkanlığı da yapan İpekçi, Uluslararası Basın Enstitüsü Yönetim Kurulu'na seçilmiştir. İpekçi, ilkeleriyle, duruşuyla ve eserleriyle basın camiasında derin bir iz bırakmıştır (Adaklı, 2006, s.132).

4.1 Abdi İpekçi'nin Kaleme Aldığı Konular

İpekçi'nin Milliyette göreve başladığı yıl, 1954 genel seçimleri yapılmıştır. Seçimin kazananı DP olmuştur. Soğuk Savaşın getirmiş olduğu kutuplaşma ülkenin her tarafında hissedilmiştir. DP hükümetinin Sovyet tehdidine karşı iç ve dış politikadaki uygulamaları muhalefet tarafından sert bir biçimde eleştirilmiştir. İpekçi de DP'nin karşısına muhalif bir gazeteci olarak çıkmıştır. (Milliyet, 29 Temmuz 1965, s.1). DP'nin 1954'ten sonra uyguladığı baskı ve otoriter tavrı karşısında İpekçi, yazılarında hükümeti sıklıkla eleştirmiştir. İpekçi'nin kaleme aldığı yazılarıyla Milliyet kısa sürede kitle gazetesi olmuştur. Özgür ve demokrat bir Türkiye için mücadele eden İpekçi, 60 Darbesini desteklemiştir. Askerin devrim değil reform yaptığını söylemiştir (Milliyet, 30 Mayıs 1960, s.1).

27 Mayıs 1960'ta kurulan askeri vesayet 15 Ekim 1961'e kadar sürmüştür. 15 Ekim 1961'de hem parlamento seçimi hem de senato seçimleri yapılmıştır. Çift meclis sistemi hayata geçirilmiştir. Seçimlere Cumhuriyet Halk Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, Yeni Türkiye Partisi ve Adalet Partisi katılmıştır. (Ahmad, 2006, s.223) 1961 seçimleri sonucunda Türkiye'nin ilk koalisyon hükümetleri göreve başlamıştır. Türkiye koalisyon hükümetleri ile bambaşka bir dönemece girmiştir. İpekçi, koalisyon hükümetlerini desteklemiştir (Milliyet, 15 Eylül 1961, s.1). 26 Ekim 1961'de Cemal Gürsel ülke tarihinin 4'cü cumhurbaşkanı olarak göreve başlamıştır. Gürsel'in cumhurbaşkanı olarak seçilmesi konusunda temkinli hareket eden İpekçi, silahlı kuvvetlerin meclis üzerinde denetimlerinin sürdürdüğünü söylemiştir (Milliyet, 25 Ekim 1961,s.1).

1961 seçim sonuçlarından memnun olmayan Talat Aydemir 20 Mayıs 1963'te darbe gerçekleştirmiştir. İpekçi, Aydemir'in tutumunu eleştirmiş ve demokrasiyi savunmuştur. Ordunun siyasetten uzak durması gerektiğini söyleyerek ordudaki yönetim hırslının ülkeyi zora soktuğunu ifade etmiştir (Milliyet, 22 Şubat 1963, s.1). İlk darbe girişiminde affedilen ve emekliye sevk edilen Aydemir, ikinci kez darbe girişiminde bulunmuştur. Konu ile ilgili olarak İpekçi "Beklenen Hareket ve Beklenen Sonuç" başlıklı haberi kaleme almıştır (Milliyet, 21 Mayıs 1963:1). İpekçi, Aydemir'in darbe girişimini hem isyan olarak değerlendirmiş hem de vatana ihanet olarak kabul etmiştir. Aydemir, "anayasayı tadil ve tağyire teşebbüs" suçundan Fethi Gürcan ile birlikte idam edilmiştir (Hürriyet, 21 Mayıs 1963,s.1).

10 Ekim 1965'te Türkiye genel seçimlere girmiştir. 1965 seçimlerini DP'nin devamı olarak görülen AP kazanmıştır. Demirel başkanlığında kurulan AP hükümeti, 12 Mart 1971 askeri muhtırasına kadar ülkeyi tek başına yönetmiştir (Birant, Dündar, Çaplı, 2002, s.242). 1965 seçimleri sonrası Türk siyasal yaşamına damgasını vuran olaylar meydana gelmiştir. Yaşanan siyasi ve iktisadi çalkalanmalar yeni eğilimleri ortaya çıkarmıştır. Tüm dünyada hızla yükselen sol, Türkiye'yi de derinden etkilemiştir. İşçi Partisi'nin Mecliste yer alması Türkiye'de sol için bir dönüm noktası meydana getirmiştir. Ülkenin siyasal düşünce yaşamına çok önemli katkılarda bulunmuştur (Şener, 2010, s.272).

AP iktidarında yükselen gençlik yapılanmaları siyasi, sosyal ve iktisadi alanlarda değişikliklere neden olmuştur. 1969 seçimlerinin kazananı yine AP olsa da hem siyasal hem de sosyal alanda Demirel güç kaybetmiştir. Yükselen sol hareket, AP politikalarına karşı gelişen en önemli muhalefet olmuştur. Bu yüzden iktidar sol hareketleri denetim altına almak istemiştir (Çavdar, 1996, s.160). Demirel'in solu demetlemek için kullandığı yöntemlerle temel hak ve hürriyetleri kısıtlamaya çalışması İpekçi tarafından tepkiyle karşılanmıştır. 23 Ocak 1970'te kalem aldığı "Aşırı Akımlar" başlıklı yazısında tedbirin anayasada değil baskı ve şiddette aradığından bahsetmiştir (Milliyet, 23 Ocak 1970, s.2)

Sağ-sol çatışması, 12 Mart 1971 askeri muhtırasına giden süreci hızlandırmıştır. Muhtıra sonrası teknokratlar tarafından hükümet kurulmuş; fakat uzun ömürlü olmamıştır. 1973 seçimlerine kadar kurulun geçici hükümetlerle istikrar sağlanamamıştır (Milliyet, 13 Mart 1971, s.1). Muhtıra sonrası ülkenin siyasi, sosyal ve ekonomik olarak yeniden yapılanması oldukça sancılı olmuştur. Askerin devleti korumak adına üstlendiği rol demokrasinin yerleşme sürecini geciktirmiştir (Milliyet, 14 Mart 1971, s.2). Muhtıra sonrası ideolojik olarak kutuplaşan bir ülkede darağaçları kurulmuş, yaşanan gerilim siyasal şiddet olaylarını artırmıştır. Toplum patlamaya hazır bir bomba haline gelmiştir (Ahmad, 2006, s.248). Muhtıra sonrası Nihat Erim tarafından kurulan teknokrat hükümeti İpekçi tarafından desteklenmiş, İpekçi, "Kabine Kurulurken" başlıklı haberi ile Nihat Erim'e olan desteğini bildirmiştir (Milliyet, 24 Mart 1971, s.2).

6 Mayıs 1972'de CHP kurultayı gerçekleştirilmiştir. 72'nci kurultay, CHP'lilere liderlerini değiştirme ve partiye yeni bir nitelik verme fırsatı tanımıştır. 6 Mayıs 1972'de CHP'de gerçekleştirilen kurultay, ülke tarihi için de bir dönüm noktası olmuştur. İnönü "Ya ben ya Bülent" diyerek kararı partiye bırakmış, oylama sonucunda düşürülmüştür (Cumhuriyet, 7 Mayıs 1972, s.1). 7 Mayıs 1972 tarihinde yapılan oylamada CHP'de İnönü devri kapanmış, 7 Mayıs 1972 tarihinde yapılan oylamada CHP'de İnönü devri kapanmış, Ecevit devri başlamıştır. Türkiye için bir umut olan Ecevit, CHP'yi kişi partisi olmaktan çıkarmıştır. Kitle partisine dönüşen CHP'nin merkezden sola kayması sol düşüncenin egemenlik sahasını güçlendirmiştir.(Ayata, 1995, s.84) İpekçi, Ecevit'in CHP içerisindeki yükselişini yakından takip etmiş, Ecevit'in izlemiş olduğu sol politikaları desteklemiştir. Ecevit'in liderliğindeki CHP'nin takip ettiği demokratik sol politikaların CHP'yi ileriye taşıyacağını söylemiştir. İpekçi'nin hem CHP'ye hem de Ecevit'e olan desteği ikili arasındaki dostluğu pekiştirmiştir (Milliyet, 5 Mayıs 1972, s.1).

Türkiye 1973 seçimlerinden sonra kanun hükmünde kararname ile yönetilen ülke olmaktan çıkmıştır. 1973 yılı hem CHP için de hem Türkiye için yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. CHP, 14 Ekim 1973'te yapılan genel seçimlerde sandıktan zaferle çıkmış; fakat iktidar olacak kadar oy alamamıştır. Ecevit'in hükümeti kuramaması nedeniyle Korutürk, Naim Talu'ya hükümeti kurma görevini vermiştir. 15 Nisan 1973'te kurulan Talu hükümeti uzun soluklu olamamıştır. Talu hükümetinin 24 Ocak 1974'te istifası yeni bir hükümet bunalıma neden olmuştur. Korutürk, Ecevit'e ikinci defa hükümeti kurma görevi vermiştir. Hükümet bunalımı 25 Ocak 1974'te kurulan CHP-MSP

koalisyonu ile sona ermiş; fakat görüş ayrılıkları sebebiyle koalisyon hükümeti de uzun soluklu olamamıştır (Bila, 1999, s.150).

Hükümetin dağılmasında sonra Sadi Irmak, 17 Kasım 1974'te hükümeti kurmakla görevlendirilmiştir. Partilerüstü kurulan hükümet, Korutürk'ten onay almış; fakat 29 Kasım 1974'te mecliste yapılan oylamada güvenoyu alamamıştır. Buna rağmen Irmak Hükümeti, 31 Mart 1975'e kadar görevde kalmıştır. Bu süre zarfında meclisten güvenoyu alacak hükümet arayışı da devam etmiştir. 12 Nisan 1975'te parlamentoda bulunan bütün sağ partiler bir araya gelerek Demirel başkanlığında I. Milliyetçi Cephe Hükümetini kurmuşlardır. Sağı birleştirerek meclisten güvenoyu almayı başaran hükümet, sağ-sol çatışmasını da derinleştirmiştir (Ahmad, 2006, s.424). Bunun üzerine İpekçi : *“politik ortam her an yeni patlamalara hazır biçimde gerginleştirilmektedir. Öte yandan iş hayatı yaygın grev ve lokavt tehditleri altındadır. Pahalılık sıkıntısı, dengesiz gelir dağılımı huzursuzlukları arttırmaktadır,”* demiştir (Milliyet, 24 Şubat 1975, s.2).

I. Milliyetçi Cephe Hükümeti 5 Haziran 1977 genel seçimlerine kadar görevde kalmıştır. Seçimin kazananı CHP olmuş; fakat azınlık hükümeti parlamentodan güvenoyu alamamıştır. Bunun üzerine Demirel başkanlığında II. Milliyetçi Cephe Hükümeti kurulmuştur. Bu hükümet 31 Ocak 1977 yılına kadar iktidarda kalabilmiştir. Bu iktidar döneminde mevcut ekonomik kriz derinleşmiş, siyasal şiddet olayları yaygınlaşmış ve 1 Mayıs 1977 olayları yaşanmıştır. Hükümet, anarşi ve terör olaylarını kontrol altına almayı başaramamıştır (Milliyet, 2 Mayıs 1977, s.1).

Olayların kontrolden çıkması üzerine II. Milliyetçi Cephe Hükümeti hakkında parlamentoya gensoru önergesi verilmiştir. Gensorunun ardından 31 Aralık 1977'de hükümet düşürülmüştür. 5 Ocak 1978'de büyük umutlarla kurulan Ecevit hükümeti 12 Kasım 1979'da dağılmıştır. Ülkeye “barış ve birlik” getirme sözü veren Ecevit, sözünü yerine getirememiştir (Cumhuriyet, 1 Ocak 1978, s.1). 78 yılı Türkiye tarihinin en dramatik yılı olmuştur. Hükümetin göreve başladığı ilk hafta 30 faili meçhul cinayet işlenmiş, 200'den fazla insan da yaralanmıştır. Anarşizm yeni bir şekle bürünerek ikiyüzlü bir durum sergilemiştir. Muhaliflere ikaz olması için faili meçhul cinayetler aydınları işaret etmeye başlamıştır (Ahmad, 2006, s. 450).

Meydana gelen olaylar ülkenin siyasi, sosyal ve ekonomik tarihinde derin izler bırakmıştır (Milliyet, 17 Kasım 1978: 2). Ülke tarihinde dönüm noktası yaratan olaylar her zaman canlılığını korumuş ve 80 darbesinin alt yapısını oluşturmuştur (Öymen, 2011, s.398). 1978'de kurulan Ecevit hükümeti olaylarla başa çıkamamış ve toplumda bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Yürürlüğe giren sıkıyönetim uygulamasıyla anarşi ve terör olayları daha da artış göstermiştir. İpekçi, Ecevit'i de eleştirmiş, hükümetin anarşi ve terör olaylarını önlemede yetersiz kaldığından bahsetmiştir (Milliyet, 26 Aralık 1978, s.2).

Ülkede büyük bir ekonomik kriz meydana gelmiş, akaryakıt, temel gıda ve tüketim malları karborsaya düşmüş, devalüasyon uygulanmıştır. Hükümet, ülkenin içinde bulunduğu koşullardan sorumlu tutulmuş hem muhalefet hem de sermayedarın yoğun baskı ve eleştirilerine maruz kalmıştır. Artan eleştiriler karşısında kabineden ve CHP'den

istifalar meydana gelmiştir. Bu durum Ecevit hükümetini tamamen zayıf düşürmüştür. Ekim ayında gerçekleştirilen senato ve milletvekili ara seçimlerinde yaşanan hezimet hükümetin sonunu getirmiştir (Arcayürek, 1986, s.120).

4.2 Abdi İpekçi Suikastının Basına Yansıması

İpekçi, Maçka'da bulunan Milliyet gazetesinden saat 19.30 sularında ayrılmış, Teşvikiye'de bulunan evine gitmek üzere aracına binmiştir. Evine yaklaştığı 20.15 sularında aracının ön camı kurşunlanmıştır. Ne olduğunu anlamaya çalışırken araç otomatik silahla 5 kez taranmıştır. İki kuşun İpekçi'nin sağ koluna denk gelmiş, kurtulmak için hamle yaptığı esnada üçüncü kurşun kalbine denk gelmiştir. Öldürücü darbeye rağmen suikastçı, aracın üzerine iki el daha ateş etmiş ve kendisini bekleyen araca doğru hızla kaçmıştır. İpekçi'nin aracı kontrolden çıkarak uzun süre kaymış ve sokak lambasına çarparak durabilmiştir. Olay yerine intikal eden polisin yaptığı kontrolde hala hayatta olan İpekçi, Şişli Etfal Hastanesi'ne kaldırılmıştır. Eşinin gözleri önünde kurşunlanan İpekçi, uygulanan tüm müdahalelere rağmen kurtarılamamış ve hayatını kaybetmiştir (Hürriyet, 2 Şubat 1979, s.1).

İpekçi suikastı dönemin basınında oldukça tartışılmıştır. Suikastın gerçekleştirildiği günden failin yakalanma sürecine kadar yaşanan gelişmeler gündemi sarsmıştır. Tutuklandıktan kısa bir süre sonra cezaevinden kaçması sağlanan Ağca infial yaratmıştır. (Orta Doğu, 28 Kasım 1979:1). İlkeli duruşuyla basın tarihinde önemli bir yeri olan İpekçi, suikastı ile büyük siyasi kriz yaratmış, suikast demokrasiye vurulan darbe olarak kabul edilmiştir. Dönem basını suikastı kınayan haberler yaparak suikastın basına gözdağı vermek için yapıldığını söylemiştir (Mumcu, 1998: 43-47). İpekçi suikastıyla hükümet bir kez daha uyarılmıştır. Hükümetin siyasal şiddeti, radikal eylemleri bahane ederek halka karşı baskı rejimini artırması şiddetle eleştirilmiştir. Hükümetin politikaları terör saldırılarının yoğunlaşmasına neden olmuştur. O yüzden hükümetin aldığı önlemler yetersiz bulunmuştur (Tercüman, 2 Şubat 1979, s.1).

İpekçi suikastı yazılı ve görsel basın tarafından protesto edilmiştir. 2 Şubat 1979 sabahı tüm gazeteler siyah logoyla basılmıştır. İpekçi suikastı kınanmış ve bir kez daha nefretle karşılanmıştır. Olayla ilgili başbakan Ecevit; "Türk demokrasisine, Türkiye'nin saygınlığına karşı bir suikast girişimidir, diyerek suikastla ilgili duyduğu üzüntüyü paylaşmıştır (Milliyet, 2 Şubat 1979, s.1). AP Genel Başkanı Süleyman Demirel, Milliyet gazetesi sahibi Ercüment Karacan'a baş sağlığı mesajı göndererek olayı kınamıştır (Hürriyet, 2 Şubat 1979: 1). CGP Genel Başkanı Turhan Feyzioğlu, olay üzerine verdiği demeçte, "böyle bir cinayet, ancak Türkiye'yi karıştırmak, milletimize kötülük etmek isteyenlerin eseri olabilir," demiştir (Günaydın, 2 Şubat 1979, s.1).

Konu ile ilgili olarak, büyük bir üzüntü içinde olduğunu belirten Turizm ve Tanıtma Bakanı Alev Coşkun "katillerin nereye hizmet ettikleri açıkça ortadadır. Failerin yakalanması büyük oyunun perdesini aralayacaktır. Ailesine ve Türk ulusuna başsağlığı diliyorum," demiştir. İstanbul Valisi İhsan Tekin, olayla ilgili olarak verdiği demeçte, "olay, benim görüşüme göre, maksatlı planlanmıştır," diyerek suikastın perde arkasının

araştırılması gerektiğini ifade etmiştir. Basın Birliği adına bir açıklama yapan Samim Tara, “kurşun kimden atılırsa atılsın, bugün değilse bile yarın mutlaka karşılığını bulacaktır,” demiştir (Aydınlık, 2 Şubat 1979, s.7).

Çark Başak Dergisi, “Abdi İpekçi için Milliyet Gazetesine Çekilen Telgraf,” başlıklı haberinde, Behice Boran’ın başsağlığı telgrafını yayınlamıştır. Telgrafta; “Gazetenizin umum genel müdürü ve başyazarı Abdi İpekçi’nin suikasta uğraması siyasal şiddetin sıkıyönetim altında tırmandırılma isteğinin yeni bir göstergesidir. Siyasal şiddetin yok edilmesi için onun kaynaklarına ardındaki gizli güçlere kadar inilmesinden başka çare yoktur, başka çare olmadığı bu cinayetle bir daha ortaya çıkmıştır”, denilmiştir (Çark Başak, 16 Şubat 1979, s.13).

Disk Dergisi, “Abdi İpekçi Öldürüldü,” başlıklı haberinde Disk genel başkanı Abdullah Baştürk’ün suikast ile ilgili yaptığı açıklamayı yayınlamıştır. Baştürk yaptığı açıklamada; *13 ilde uygulanan sıkıyönetime rağmen var olan kısıtlı demokrasiye yönelen saldırıların bitmemiş olduğu görülmektedir. Demokrasi düşmanı faşist güçler toplu kıyım planlarının yanı sıra toplumda belli ve önemli yeri olan kişilere yönelik saldırıları da sahneye koymaktadır*, demiştir (Disk, 2 Şubat 1979, s.28).

İpekçi’nin öldürülmesiyle ülkede bir kaos ortamı yaratılmak istenmiştir. Yaratılan kaos ile ülkede bir istikrarsızlaştırma ve kamplaştırılma sağlanmış, böylece hükümet çalışamaz hale getirilmiştir. Suikast, hem ülkede sıkıyönetim isteyenlerin planlarını kolaylaştırmış, hem de darbeye zemin hazırlamıştır. (Yeni Asır, 2 Şubat 1979, s.1). Konu ile ilgili olarak Gerçek gazetesi, “Hükümetin Basiretsiz Politikasının Bir Kurbanı Daha: Abdi İpekçi Öldürüldü,” başlıklı haberi ile gerçekleştirilen suikastı eleştirmiştir. *Bu cinayet faşist mihrakların yönettiği tirmanma tertiplerinin bir parçasıdır. Faşist mihraklar ve onların arkasındaki güçler toplumda kargaşa ve çaresizlik havası yaratarak kanlı bir faşist dikta rejimini başa geçirmenin ortamını yaratmaya çalışmışlardır. Kendilerinden yana olmayan hiçbir düşüncüyü yaşatmayacaklarını herkese göstermek istemişlerdir*, demiştir. (Gerçek, 5 Şubat 1979, s.1).

Orta Doğu gazetesinde yer alan “İktidar Acz İçindedir,” başlıklı haberde İpekçi geçen hafta akşam evine giderken sokak ortasında kurşunlanarak öldürüldü, denilmiştir. Abdi İpekçi suikastı ülkede yaşanan faşist terör örgütlerinin ve provokasyonlarının ulaştığı boyutları gözler önüne sermiştir (Orta Doğu, 2 Şubat 1979, s.2). Örgütlerin provokasyonları sonucunda ülkede yine bir siyasi suikast gerçekleştirmiştir. İşlenen suikast yalnızca sola karşı değil, kendilerinden olmayan her türlü düşünceye karşı gerçekleştirilmiştir. Ülkede meydana gelen kutuplaşma gruplar arasındaki düşmanlıkların derecesini göstermiştir (Hergün, 2 Şubat 1979,s.1).

İpekçi’nin öldürülmesi suikastların basın mensuplarına yönelmesine neden olmuştur. Suikastla basın özgürlüğüne, demokrasiye ve anayasal düzene kurşun sıkılmıştır. Suikast, basını susturmak, toplumda korku ve endişe yaratmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Siyasal bir sonuç elde etmek için tertiplenmiştir. Baskı yasalarını meclisten kolayca geçirebilmek, sıkıyönetim sürecini uzatabilmek ve Devlet Güvenlik Mahkemeleri’nin

ellerini güçlendirmek için suikast gerçekleştirilmiştir. İpekçi, ülkede her geçen gün artan siyasal şiddetin sonucu öldürülmüştür (Halkın Yolu, 13 Şubat 1979, s.3).

5. MEHMET ALİ AĞCA'NIN YAKALANMASI

Milliyet, İpekçi'nin katillerini bildirenler için 1 milyon liralık ödül vaat ederken, Türkiye Gazete Sahipleri Sendikası da 5 Milyon liralık ödül vaat etmiştir. Bunun üzerine görsel ve basılı medyada failin fotoğrafları basılmıştır. Çok sayıda ihbar alınması üzerine de yurt genelinde güvenlik güçleri harekete geçirilmiştir. Güvenlik güçlerinin her yerde aradığı Ağca, Milliyet'e telefon açarak posta kutusuna bir mektup bıraktığını söylemiştir. Gazete çalışanlarının mektubu bulamaması üzerine Ağca, gazeteyi tekrar arayarak mektubun çöp kutusunda olduğunu söylemiştir. Bulunan mektupta Papa'yı vuracağını yazmıştır (Mumcu, 1998, s.43-47).

Ağca, polise gelen bir ihbar sonucu 25 Haziran 1979'da yakalanmıştır. İlk sorgusunda İpekçi'yi öldürdüğünü itiraf etmiştir. Ağca: "İpekçi'yi asi olduğu için öldürdüm. Hiçbir örgütle bağlantım yok, suikastı tek başıma yaptım", demiştir (Milliyet, 11 Temmuz 1979, s.1). İpekçi'yi resimlerden tanıyordum. Cinayeti hükümeti zor durumda bırakmak için işledim. Cinayeti gerçekleştirmeden önce haftalarca İpekçi'yi izledim. Ne sağcıyım ne de solcuyum, bağımsız bir tetikçiyim, suikasta kullandığım silahı denize attım", demiştir. Daha sonra ifadesini değiştiren Ağca silahı MHP binasında Mehmet Şener'e verdiğini, söylemiştir (Cumhuriyet, 26 Haziran 1979, s.1).

İfadelerde MHP'nin de adının geçmesi üzerine Alparslan Türkeş; "Ali Ağca'nın ülkücü olmadığını, öldürme emrini de kendisinin vermediğini" söylemiştir. Türkeş: "Abdi İpekçi'yi bizim öldürmemiz gerekseydi emri benim vermiş olmam gerekirdi, ben emir vermedim, Ağca ülkücü değildir, MHP binasına getirildim ifadeleri işkence ile alınmıştır", demiştir. Türkeş'in beyanata üzerine Ağca, silahla ilgili ifadesini yeniden değiştirmiştir. Ağca bir kez daha ne sağ ne de solcu olduğunu cinayeti yalnız başına işlediğini silahı denize attığını söylemiştir (Hürriyet, 27 Haziran 1979, s.1). Demirel de; "Cinayetlerin meçhul kalmasını istemiyoruz ancak her şey hukuk içinde olmalı, hâkim kararından önce suçlu tayin etmek yanlıştır," şeklinde beyanat vermiştir (Kabacalı, 1993, s.10).

Ağca, ilk sorgusunda suikastı bireysel olarak gerçekleştirdiğini söylemiştir. Kısa süre sonra da Mehmet Şener, Yalçın Özbey, Yavuz Çaylan ve Oral Çelik'in adlarını vermiştir. İlgili kişiler suikast ile ilgili herhangi bir soruşturma geçirmemiştir. Suikast mahalline getiren araba Yavuz Çaylan tarafından kullanılmıştır. Ağca polisteki ifadesinde suikasttan sonra araba çaldıklarını, Unkapanı'na vardktan sonra araç sahibini araçtan indirdiklerini daha sonra aracı Sultanahmet'te kontak anahtarı takılı bir şekilde bıraktıklarını söylemiştir. Kayıtlarda çalıntı aracın Şener'in kardeşine ait olduğu ortaya çıkmış ve araca el konulmuştur. Polisin aramalarına rağmen Şener yakalanamamıştır (Akçura, 2009, s.18).

İlk sorgusunda “suikastın yapılacağından haberim yoktu,” diyen Yavuz Çaylan daha sonra suçunu itiraf etmiştir. Suikastı birlikte yaptıklarını, mekânı birkaç kez gezdiklerini, suikastta kullandıkları silahı Şener'den aldıklarını söylemiştir (Milliyet, 25 Haziran 1979, s.1). Ayrıca İpekçi'ye Mecidiyeköy'de de suikast düzenlediklerini; fakat başarılı olamadıklarını, İpekçi'den başka öldürülecekler listesi hazırladıkları da itiraf etmişlerdir. İtiraflardan sonra Ağca ve Çaylan Sıkıyönetim Mahkemesince tutuklanmıştır (Orta Doğu, 12 Temmuz 1979, s.1).

5.1 Mehmet Ali Ağca'nın Hapishaneden Kaçması

25 Haziran 1979'da yakalanan Ağca mahkemeye sevk edilmiştir. Mahkeme sonuçlanana kadar kolluk tarafından ek gözaltı süresi talep edilmiş, istenilen talep mahkeme kararıyla reddedilmiştir. Mahkeme kararının ardından tutuklanarak Maltepe Askeri Cezaevi'ne konulmuştur. Ağca, hakkındaki tüm suçlamaları reddetmiş ve yeniden yargılanma talebinde bulunmuştur (Arcayürek, 1986, s.362). Ağca, askeri görevliler ve onların devreye soktuğu erler tarafından 23 Kasım 1979'da cezaevinden kaçırılmıştır. Ağca'nın hapishaneden kaçırılması ülkede şok etkisi yaratmıştır. Askeri elbise ile kaçan Ağca'nın firarı sabah içtiması ile anlaşılmıştır. Askeri cezaevi personelleri hakkında kovuşturma başlatılmıştır. Kovuşturma sonunda 2 subay, 1 astsubay, 11 asker tutuklanmıştır (Tercüman, 25 Kasım 1979, s.1).

Güvenlik zafiyeti nedeniyle bütün kolluk güçleri teyakkuza geçirilmiştir. Ağca'nın fotoğrafları tüm güvenlik birimlerine gönderilmiş ve sınır kapıları tutulmuştur. Buna rağmen Ağca Bulgaristan'a kaçmayı başarmıştır (Hürriyet, 26 Kasım 1979, s.1). Ağca'nın kaçmasının ardından Demirel; “Kanunun elinden kaçıp kurtulmak mümkün değildir, derken Ecevit; olay oldukça üzücüdür, her türlü tedbirin alınması gerekirdi,” demiştir. Tepkilerin ardından bir diğer açıklama da İçişleri Bakanından gelmiştir, Bakan Güneş, “Ağca'yı İpekçi'yi öldürten örgüt kaçırmıştır,” demiştir (Tercüman, 26 Kasım 1979, s.1).

Ağca'nın cezaevinden firarından sonra gözler MHP'ye çevrilmiştir. Yapılan açıklamada; Ağca'nın İpekçi suikastında piyon olduğu, suikastı gerçekleştirmesinde bir suç örgütünün desteğini aldığı iddia edilmiştir. Ağca'nın tutuklanmasından sonra Malatya'da bulunan evinde aramalar yapılmış, aramalar esnasında Türkeş'in fotoğraflarına rastlanılmıştır. Tutuklu kaldığı sürede sağcılarının mevcut olduğu koğuştta kalmayı talep etmiştir. Ağca'nın avukatlarının MHP'li yetkililerle ve sağcılarla diyalogları olduğu açığa çıkmıştır (Milliyet, 28 Kasım 1979, s.1).

Ağca, 13 Mayıs 1981'de papaya suikast düzenlemiştir. Olay yerinde yakalanan Ağca mahkeme kararı sonrası ömür boyu hapse mahkûm edilmiştir. Papanın affına rağmen Ağca'nın mahkûmiyeti 13 Haziran 2000 senesine kadar sürmüştür (Günçikan, 2010, s.183). Türkiye'ye iadesinin ardından Ağca yeniden yargılanmış; yalnızca gasp suçundan hüküm giymiştir. İpekçi suikastından yargılanamayan Ağca yargılama esnasında “*Ben Abdi İpekçi'nin katili değilim. Sadece aktörlük yaptım*” demiştir (Poyraz, 2013, s.406).

1979'da cezaevinden kaçtıktan sonra hakkında idam hükmü verilen Ağca Türkiye'ye iade edilmiştir. İadesinden sonra ceza infaz yasası gereği idam cezasında indirimle gidilmiştir. İdam cezası 10 yıllık mahkûmiyete çevrilmiştir. Gasp ve soygun suçundan almış olduğu 36 yıllık mahkûmiyet cezası 7 yıl 2 ay'a indirilmiştir (Poyraz, 2016, s.299). 6 yıllık tutukluluğunun ardından Ağca, 12 Ocak 2006'da cezaevinden salıverilmiştir. Toplumsal muhalefetin ardından 20 Ocak 2006'da yeniden tutuklanmıştır. Mahkûmiyet sürecini tamamladıktan sonra 18 Ocak 2010'da tahliye edilmiştir (Hürriyet, 12 Ocak 2006, s.1).

6. ABDİ İPEKÇİ SUİKASTI SONRASI YAŞANILAN GELİŞMELER

1979 senesi ülkede mevcut statükoyu derinden sarsan olaylara ev sahipliği yapmıştır. Toplumda büyük bir kırılma yaşanmıştır. Ülkede yaşanan hükümet bunalımının yanı sıra derinleşen ekonomik kriz, şiddeti her geçen gün artan sağ-sol çatışması, ayrışan toplum ülkeyi uçurumun eşiğine getirmiştir. Sağ-sol çatışmalarında kullanılan yöntemler şiddeti daha da körüklemiş, barış, demokrasi, özgürlük için gerçekleştirilen eylemler amacından sapmıştır (Hazır, 2001, s.25). Ülkedeki ekonomik ve siyasi güç merkezleri arasında koordinasyon sağlanamamış, demokratik düzenin kurulması askıya alınmış, ülke yönetiminde sıkıyönetim uygulamaları daha çok konuşulur olmuştur (Ahmad, 2006, s.453).

Ülkenin her tarafında terör ve şiddet olayları yaşanmıştır. Sünniler ile aleviler, Türkler ile Kürtler arasında da gerginlikler baş göstermiştir. Sıkıyönetim uygulamasına rağmen şiddet olayları tamamen kontrolden çıkmıştır. On bir ayda faili meçhul sayısı 250'den 943'e yükselmiştir. Kentlerden köylere can güvenliği kalmamıştır (Yavan, 2018, s.97). 6 Şubat 1979'da İstanbul Emniyet Müdürlüğüne bağlı Siyasi Şube Başkanı Ilgız Aykutlu silahlı saldırı sonucunda yaşamını yitirmiştir. Aykutlu, THKO ve THKP-C'nin etkisizleştirilmesi için mücadele etmiş, sol örgüt üyelerine baskı ve şiddet uygulamıştır (Milliyet 7 Şubat 1979, s.1). Aykutlu'nun öldürülmesinin ardından 21 Şubat 1979'da CHP Genel Merkezi'ne bombalı saldırı düzenlenmiştir. 25 Şubat 1979'da meydana gelen petrol krizi ekonomisi zaten bunalımda olan Türkiye'yi derinden sarsmıştır. Krizin etkileri 1980'lerin ortasına kadar sürmüştür (Birand, 1999, s.192).

Ekonomik krizle birlikte hızla artan işsizlik beraberinde kaosu getirmiştir. 9 Mart 1979'da İstanbul'da yolcu trenine bombalı saldırı düzenlenmiştir. Konya'da bulunan bir kahvehane sağ-sol çatışması nedeniyle taranmıştır. Yaşanan çatışmada 1 kişi yaşamını yitirmiş, 3 kişi de ağır şekilde yaralanmıştır (Tercüman, 10 Mart 1979, s.1). Adıyaman MHP İlçe Başkanı Sami Nakipoğlu 10 Mart 1979'da suikasta uğramıştır. Suikastın ardından Nakipoğlu'un naaşı Adıyaman'da defnedilmiştir. Bölgede üç gün sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Kahramanmaraş'ta bir kadın kimliği belirsiz kişilerin işkencesiyle öldürülmüştür (Hergün, 11 Mart 1979, s.2).

12 Mart Muhtırası yıl dönümünde ülke genelinde protesto edilmiştir. Protesto esnasında polislerle göstericiler arasında çatışmalar yaşanmıştır. Çok sayıda yaralanma, gözaltı ve tutuklama olayları gerçekleşirken 1 polis yaşamını yitirmiştir (Politika, 12 Mart 1979, s.3) Ülkedeki kaosu derinleştirmek, ekonomik istikrarsızlığı daha da artırmak için ülkenin

aydınlarına yönelik suikastlar gerçekleştirilmiştir. 7 Nisan 1979'da yazar Mihri Belli silahlı saldırıya uğramış ve ağır bir biçimde yaralanmıştır (Cumhuriyet, 8 Nisan 1979, s.1).

8 Nisan 1979'da Manisa'nın Turgutlu ilçesinde tutuklu bulunan THKP-C üyesi 8 genç, arkadaşları tarafından kaçırılmak istenmiştir. Arkadaşlarını kurtarmak için karakolu basan THKP-C üyeleri ile polis arasında çatışma meydana gelmiştir. Çıkan çatışmada 2 polis öldürülmüş, 1 polis de ağır yaralanmıştır. Manisa'da yaşanan olaylardan sonra polis ülke genelinde teyakkuza geçmiş ve THKP üyelerinin kaldıkları evlere baskın düzenlemiştir. 13 Nisan 1979'da Beykoz'da bulunan eve düzenlenen baskında iki THKP-C üyesi ile iki polis öldürülmüş, iki polis de ağır yaralanmıştır (Tercüman 14 Nisan 1979, s.2).

DİSK, 1 Mayıs'ı Taksim'de kutlamak için valiliğe talepte bulunmuştur. Talebinin reddedilmesi üzerine konu ile ilgili beyanat vermek istemiş; fakat DİSK'in beyanatu kolluk gücü tarafından engellenilmiştir. Kolluğun tutumu üzerine 16 Nisan 1979'da ülke genelinde protestolar gerçekleştirilmiştir. Yaşanan çatışmalarda çok sayıda kişi gözaltına alınmıştır (Halkın Yolu, 19 Nisan 1979, s.1). 18 Nisan 1979'da Adana'da gözaltına alınan THKO üyeleri arkadaşları tarafından kurtarılmak istenmiş, çıkan çatışmada 1 polis ve THKO üyesi bir genç yaşamını yitirmiş, 3 polis ile 2 güvenlik görevlisi de ağır yaralanmıştır (Son Havadis, 19 Nisan 1979, s.1). Olayların kontrolden çıkması üzerinde 25 Nisan 1979'da sıkıyönetim uzatılmıştır (Tercüman, 26 Nisan 1979, s.1).

1 Mayıs sıkıyönetim uygulamasına rağmen kutlanmak istenmiştir. Bunun üzerine Sıkıyönetim Komutanlığı, 29 Nisan akşamı İstanbul'a tüm giriş çıkışları yasaklamış, 1 Mayıs'ta da İstanbul'da sokağa çıkmayı yasaklamıştır (Son Havadis, 2 Mayıs 1979, s.1). Yasağa rağmen DİSK'in 3 yöneticisi, TİP Genel Başkanı Behice Boran, TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz ve kitleler 1 Mayıs'ı kutlamak için Taksim Meydanı'na gelmiştir. Yasağa rağmen Taksim Meydanı'na gelenler polisin müdahalesiyle karşılaşmıştır. Şüpheli bulunan 1059 kişi nezarete alınmıştır. Tepkilerin meydana gelmesi üzerine yasak 2 Mayıs sabahına kadar uzatılmıştır. Nezarete alınan 415 kişi adli kontrol şartıyla salıverilmiş, 644 kişi mahkemeye çıkarılmıştır (İşçilerin Sesi, 1 Mayıs 1979, s.1).

8 Mayıs 1979'da Mersin Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı Halit Velioğlu ve eşi, suikast sonucu öldürülmüştür (Tercüman, 9 Mayıs 1979, s.1). 11 Mayıs 1979'da Ataköy'de, NATO'da görev yapan Amerikan vatandaşı 3 asker kurşunlanmıştır. Saldırı esnasında askerlerden biri yaşamını yitirirken, diğer ikisi de ağır yaralanmıştır (Son Havadis, 12 Mayıs 1979, s.1). 14 Mayıs 1979'da Mecidiyeköy'de lise talebesi bir kız çocuğu kurşunlanmıştır. Ülkede yaşanan bu gelişmeler üzerine TUSİAD üyeleri dönem basınına ilan vererek, Ecevit'in istifasını istemiştir (İstanbul, 14 Mayıs 1979, s.1).

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı her geçen gün artan sağ-sol çatışmaları nedeniyle Devrimci Gençlik yapılanması olan Dev-Genç'i 1 Haziran 1979'da kapattırılmıştır (Yavan, 2018, s.99). 18 Haziran 1979'da Balat'ta bulunan bir kahvehane kimliği belirsiz kişilerce taranmıştır. 1 kişi hayatını kaybederken 10 kişi de ağır bir biçimde yaralanmıştır (Politika, 19 Haziran 1979, s.1). 23 Haziran 1979'da Beyazıt Meydanı'na yerleştirilen

bombanın patlamasıyla 2 vatandaş hayatını kaybetmiştir (Cumhuriyet, 24 Haziran 1979, s.1). 26 Haziran 1979'da Manisa MHP İl Başkanı Cemil Çöllü suikasta uğramıştır. Suikast sonrası ağır yaralanan Çöllü tedavi gördüğü hastanede yaşamını yitirmiştir (Hergün, 27 Haziran 1979, s.1). 30 Haziran 1979'da MHP Genel Merkezi'ne bombalı saldırı düzenlenmiş, saldırı sonrası 2 kişi hayatını kaybetmiştir (Milliyet, 30 Haziran 1979, s.1).

10 Temmuz 1979'da Filistinli eylemciler tarafından Mısır konsoloslukuna silahlı saldırı düzenlenmiştir. Eylemcilerle konsolosluk görevlileri arasında çıkan çatışmada, 1 polis ile 1 güvenlik görevlisi hayatını kaybetmiştir (Cumhuriyet, 10 Temmuz 1979, s.1). 15 Temmuz 1979'da Kars AP İl Başkanı Medet Alibeyoğlu öldürülmüştür (Cumhuriyet, 16 Temmuz 1979, s.1). 30 Temmuz 1979'da AP Urfa Milletvekili Mehmet Celal Bucak ve yakınları katıldıkları iftar programında silahlı saldırıya uğramıştır. Hilvan ilçesinin Kırbaç köyüne baskın düzenlemiş, baskında 4 kişi hayatını kaybetmiş, 11 kişi de ağır yaralanmıştır (Günaydın, 30 Temmuz 1979, s.1).

Bucak aşireti kendilerine yapılan saldırının ardından 1 Ağustos 1979'da Bayırözü köyüne baskın düzenlemiştir. Düzenlenen baskında 2 kişi yaşamını yitirmiş, 10 kişide yaralanmıştır. 6 Ağustos'ta Hacı Ömer Sabancı Kültür Sitesi'ne bombalı saldırı düzenlenmiş, saldırı sırasında 3 çocuk ile beraber 4 kişi de yaşamını yitirmiştir. 17 Ağustos'ta Denizli'de bulunan bir kahvehane kimliği belirsiz kişilerce taranmış, 3 kişi de hayatını kaybetmiştir (Hürriyet, 2 Ağustos 1979, s.1).

18 Ağustos 1979'da Demirel, Doğu Anadolu meydana gelen olaylar sebebiyle Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ten bölgede güvenlik tedbirleri almasını istemiştir. Bunun üzerine 21 Ağustos 1979'da kuvvet komutanları bölgeye gitmişlerdir (Ahmad, 2006 ,s. 450). 23 Ağustos 1979'da Uşak'ta MHP İl Başkanı ile Denizli'de görev yapan milli eğitim çalışanı silahlı saldırı sonucu yaşamlarını yitirmiştir. Manisa'da bulunan bir kahvehaneye bombalı saldırı gerçekleştirilmiştir. Saldırıda 2 kişi hayatını kaybetmiş, 38 kişide ağır yaralanmıştır (Milliyet,24 Ağustos 1979, s.1). 19 Eylül'de Hergün gazetesine bombalı saldırı düzenlenmiştir. Saldırı esnasında 1 kişi yaşamını yitirmiş, 2 kişi de ağır yaralanmıştır (Hergün, 20 Eylül 1979, s.1). 28 Eylül'de Adana Emniyet Müdürü Cevat Yurdakul, sağ görüşlü olduğu iddia edilen bir kişi tarafından suikasta uğramıştır. Ülkede yaşanan gelişmelerden dolayı 16 Ekim'de Ecevit istifa etmiştir (Hürriyet, 29 Eylül 1979, s.1).

18 Ekim'de Demirel yeni kabineyi kurmakla görevlendirilmiştir. 24 Ekim'de sıkıyönetim uygulaması 2 ay daha uzatılmıştır. Sıkıyönetimin uygulamasının uzatılması ülke genelinde protestolara neden olmuştur (Cumhuriyet, 25 Ekim 1979, s.1). 27 Ekim'de Bayrampaşa'da bulunan bir kahvehaneye bombalı saldırı düzenlenmiştir. Saldırıda 6 kişi hayatını kaybederken 6 kişi de ağır yaralanmıştır (Milliyet, 27 Ekim 1979, s.1). Sıkıyönetim komutanlığı artan olaylar karşısında dernek ve örgütlere baskı uygulamış, 6 Kasım'da İlerici Gençlik Derneği olan İGD kapatılmıştır (Tercüman, 7 Kasım 1979, s.1).

6.1 Azınlık Hükümeti

Ecevit hükümeti ülkedeki sorunları çözemediği gibi ekonomik krizi de derinleştirmiştir. Öte yandan sağ-sol çatışmalarıyla anarşi ve terör olayları artmış, faili meçhul cinayetlerle siyasal şiddet süreci yaşanmıştır. Mevcut sorunları çözemeyen hükümete halkın güveni azalmıştır. Halkın tepkilerinin artması üzerine CHP'den 5 vekil istifa etmiştir (Akşin, 1997, s.146). İstifaların ardından 14 Ekim 1979'da senato seçimleri ile Konya, Manisa, Edirne, Muğla ve Aydın'da milletvekili ara seçimleri yapılmıştır. Seçimleri AP'nin kazanması CHP hükümetinin istifasına neden olmuştur. Yeni hükümet 12 Kasım'da Demirel başkanlığında, MHP ile MSP'nin desteğiyle kurulmuş, 12 Eylül'e kadar görevde kalmıştır (Tuncer, 2003, s.95).

Azınlık iktidarı da ülkenin mevcut sorunlarını çözememiştir. Siyasi istikrarsızlık artmaya devam etmiştir. Demirel'in kabinesi güvenoyu almadan yeni faili meçhuller işlenmiştir. Ülke gündemine bomba gibi düşen olaylar meydana gelmeye devam etmiş, anarşi ve terör olaylarının önüne geçilememiştir (Hürriyet, 21 Kasım 1979, s.1). Gazeteci İlhan Darendelioğlu kimliği belirsiz kişiler tarafından 19 Kasım'da öldürülmüştür. 20 Kasım'da İstanbul Üniversitesi SBF Dekan Yardımcısı Ümit Yaşar Doğanay suikasta uğramış ve faileri bulunamamıştır (Cumhuriyet, 21 Kasım 1979, s.1). 26 Kasım'da TÖB-DER üyesi 5 kişi uğradıkları silahlı saldırı sonucu hayatlarını kaybetmiştir. Bombalı saldırılar toplumun hareketli olduğu mekânlara, alanlara, sahalara yapılmıştır. Günün belli saatinde belirlenen yerler vurulmaya başlanmıştır. 27 Kasım'da Beşiktaş'taki bir mekâna bombalı gerçekleştirilmiş, düzeneğin patlaması sonucu beş vatandaş yaşamını yitirmiştir (Hürriyet, 16 Aralık 1979, s.1).

Radikal sol bir örgüt olarak kurulan PKK 78'in sonlarına doğru silahlı eylemler gerçekleştirmeye başlamıştır. 1979'da Doğu ve Güney Doğu Bölgelerinde PKK faaliyete geçmiştir. Bucak aşiretine ve yöredeki sivillere karşı gerçekleştirilen silahlı eylemler başlangıçta aşiretler arası çatışma olarak düşünülmüş, fakat silahlı eylemler büyük şehirlere yönelince durumun ciddiyeti anlaşılmıştır (Topçu, 2023, s.84). Urfa'nın Hilvan ve Siverek İlçelerinde örgüt üyesi pek çok kişi tutuklanmıştır. PKK, İstanbul'da ilk silahlı eylemini 24 Aralık'ta gerçekleştirmiştir. Eylemde, 2 kişi öldürülmüş, 1 polis otosu taranmış, 1 polis de ağır yaralanmıştır (Tercüman, 25 Aralık 1979, s.1).

Demirel hükümeti sermaye bunalımı aşmak için uygulamaya koyduğu programda başarı sağlayamamış, Türk lirası değer kaybetmeye devam etmiştir. Ülkede yeni bir kıtlık baş göstermiş, karaborsa, haksız kazanç ve yasa dışı uygulamalar meydana gelmiş, reel ücretler hızla aşınmaya başlamıştır. Sermayenin hızla değer kaybetmesi karşısında burjuvazi ses yükseltmeye başlamış, yükselen sesler giderek siyasallaşmıştır. Diğer taraftan, tarımsal büyüme hızı da mevcut sektörlerin gerisinde kalmış, tarım ve tarımsal ürünler değer kaybetmiştir (Kasapsaraçoğlu, 2021, s.40).

Bu dönemde, devletin tarımsal fiyatlarla ilgili uyguladığı resmi politikalar da çiftçiye zor durumda bırakmıştır. Çiftçiye destekleme alım fiyatları iç ticaret haddine göre yapılmıştır. Köylüye satılan gübrenin ve köylünün kullandığı tarım aletlerinin fiyatı 1979'da yaşanan

ikinci kriz baz alınarak yapılmıştır. Petrol fiyatlarının 1979 yılında bir kez daha yükselmesi siyasal ve toplumsal sorunlara sebep olmuştur (Çetin, Yağız, 2020, s.57). 1979 yılı ülkede yaşanan siyasi krizler ve iktisadi olmayan beklentilerle geçmiş, yurtdışında çalışan işçilerin yurda gönderdikleri dövizlerle kısmen rahatlamış; fakat yeterli olmamıştır. Yoğun sınıf savaşının yaşandığı Demirel Hükümetleri 12 Eylül Askeri Darbesi'ne de kapıyı ardına kadar açmış ve diğer kurduğu hükümetlerde olduğu gibi askeri müdahaleler sonucu devrilmiştir (Yüksel, 2022, s. 949).

SONUÇ VE ÖNERİLER

1970'li yıllarda başlayan siyasal, sosyal ve ekonomik sorunlar ideolojik ayrışmalara neden olmuştur. Hükümetin çatışmalara taraf olmasıyla örgütler bölünmüş, çoğalmış ve birbirlerine karşı hasmane tutum geliştirmişlerdir. Çatışmalar şiddetlenmiş ve siyasi cinayetler işlenmiştir. Ülkedeki çalışmalar devletin niteliğini, toplumun sınıfsal, sosyal ve ekonomik yapısını ortaya koyarken olayların baskı ve şiddetle çözülmesi de siyasal yapının işleyişini ortaya koymuştur. Bu sebeple İpekçi suikastı sebepleri ve sonuçları ile çok boyutlu bir suikasttır. İpekçi suikastı bir ideolojiden öte siyasi bir suikasttır. Suikast, sağ-sol çatışmasından ziyade ülkede istikrarsızlık yaratılmak için işlenmiştir. Ağca'nın yakalanma süreci siyasi uzantıları nedeniyle oldukça uzun sürmüştür. Yakalanmasından kısa bir süre sonra kaçırılması ve olayın tam anlamıyla aydınlatılmaması kamuoyunda tartışmalara neden olmuştur.

Muhafif gazeteci kimliği ile ön plana çıkan İpekçi, toplumun aksayan yönlerini hiç çekinmeden kaleme almıştır. Ülkenin ekonomik, siyasi, toplumsal ve kültürel sorunlarını dile getirmiştir. İpekçi, ülkenin çağdaş, demokratik, laik ve modern bir ülke olması için gayret etmiştir. 1960 askeri darbesini DP'nin antidemokratik uygulamalarının sona ermesi ve özgür bir Türkiye'nin inşası için desteklemiştir. Öte yandan askeri vesayetlin uzamasını da eleştirmiştir. 1961'de kurulan koalisyon hükümetlerini desteklemiş, Aydemir'in darbe teşebbüsüne şiddetle karşı çıkmıştır. AP yönetimine karşı İpekçi, CHP'yi desteklemiş ve Demirel ile karşı karşıya gelmiştir. 1970'lerde başlayan solun yükselişini desteklemiştir. Demirel tarafından solun baskılanmasını eleştirmiş, solla mücadele adı altında temel hak ve hürriyetlerin kısıtlanmasına şiddetle karşı çıkmıştır.

İpekçi, Demirel'in yalnızca ülkeye zarar vermediğini aynı zamanda partisini de yıpratmış söylemiştir. Üniversitelerde yaşanan şiddet olaylarının devam etmesinde Demirel hükümetini sorumlu tutmuştur. Kutuplaştırma siyasetinin ülkeye herhangi bir yarar getirmeyeceğini defaatle dile getirmiştir. 1973'ten sonra kurulan koalisyon hükümetleri ile de ülkede istikrar sağlanamamıştır. Sağ-sol çatışmaları derinleşmiş, faili meçhul cinayetler sıklıkla yaşanmıştır. Vatandaşlar arasında ayrışmanın ve çatışmanın körüklendiği süreçler yaşanmıştır. Yaşanan olaylar ülkeyi iç savaşın eşiğine getirmiştir. 1977'de CHP ile koalisyon kurmak istemeyen Demirel kurduğu Milliyetçi Cephe Hükümetleri ile döneme damgasını vurmuştur. İpekçi, Milliyetçi Cephe Hükümetlerini izledikleri politikalar yüzünden sıklıkla eleştirmiş, mevcut siyasal kamplaşmaları daha da derinleştirdiğini söylemiştir.

1978 yılı Türkiye için hayli zor bir yıl olmuştur. Bu dönemde sağ-sol olaylarının yanı sıra Alevi-Sünni olayları da yaşanmıştır. Ülkede yaşanan Malatya, Sivas ve Kahramanmaraş olaylarında İpekçi, hükümeti hayli eleştirmiştir. Şiddet olaylarını bastırmak için kullanılan yöntemin olayları çıkmaza soktuğunu, sıkıyönetim uygulamalarının olaylara çare olmadığını söylemiştir. Siyasetçilerin antidemokratik eylemleri ve davranışları kamuoyunda gerginliğe neden olmuştur. Hükümetin yanlış politikaları siyasi çatışmaları

ve şiddet olaylarını artırmıştır. Devletin kurumlarında ve işleyişinde meydana gelen bozulma ekonomiyi olumsuz yönde etkilemiş, telafisi güç bir süreç başlatmıştır.

Uluslararası silah kaçakçılığı İpekçi tarafından sıklıkla dile getirilmiştir. İpekçi, belli bir zümreyi rahatsız etmiş ve tehdit mesajları almıştır. İpekçi sindirilmek istenmiştir. Milliyet'in satılmak istenmesi ve İpekçi'nin bu karara karşı çıkması suikasta gerekçe gösterilmiştir. Ülkede kaos meydana getirmek isteyenler toplumun saygı duyduğu ve etki gücü hayli yüksek ismi ortadan kaldırmışlardır. Oldukça saygın bir gazeteci olan İpekçi, Ağca kadar basında yer alamamıştır. Ağca'nın suikasttan sonra uzun süre yakalamaması, ardından asker elbiseleri içinde hapisaneden kaçması ve papayı vurması ülkeye iade edilmesine kadar yaşanan süreç kamuoyunu yaralamıştır.

Türkiye'ye iadesinin ardından Ağca'nın serbest bırakılması kamuoyunu bir kez daha yaralamıştır. Olaya karışanların devletle bir şekilde bağının olması suikastın karanlık yüzü aydınlatılamamıştır. Bu durum kamuoyunu tatmin etmemiştir. Suikast sonrası Ağca'nın papa suikastını de işleme olayı uluslararası bir noktaya taşımıştır. Sonuç olarak İpekçi suikastının aydınlatılamaması, belli bir noktadan sonra engellenilmesi adalet bekleyen ailesini, kamuoyunu ve vicdanları yaralamıştır.

KAYNAKÇA

- Adaklı, G. (2006). *Türkiye'de medya endüstri: Neoliberalizm çağında mülkiyet ve kontrol ilişkileri*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Ahmet F. (1996). *Demokrasi sürecinde Türkiye (1945-1980)*. İstanbul: Hil Yayınları.
- Akçura, B. (2009). *Ağca'nın derin ilişkileri: İpekçi suikastı'nın aktörleri anlatıyor*. İstanbul: New Age Yayınları,.
- Akşin, S. (1997). *Ana çizgileriyle Türkiye'nin yakın tarihi*. C: 2, İstanbul: Cumhuriyet Yayınları.
- Arcayürek, C. (1986). *Müdahalenin ayak sesleri 1978 -1979*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Arcayürek, C. (1986). *12 Eylül'e koşar adım (Kasım 1979-Nisan 1980)*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Arcayürek, C. (1987). *Demokrasinin Sonbaharı 1978-1979*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Ataay, F. (2007). *Kriz kaskacındaki Türk siyaseti / 12 Mart'tan 12 Eylül'e 1978-1979 CHP hükümeti*. İstanbul: De Ki Basım Yayım.
- Ayata, A. G. (1995). Türkiye'nin demokratikleşme sürecinde ortanın solu hareketi, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 50 (3), 79-88.
- Başaran, M. (2017). *Kitle hareketleri terör ve terörizm*. İstanbul: Bizim Kitaplar.
- Beyaz, V. (2014). *İhtilallarda Türk basını*. İstanbul: Bilge Oğuz Yayınevi.
- Bila, H. (1999). *CHP 1919-1999*, İstanbul: Doğan Kitap.
- Birant, M. A., DüNDAR C., ÇAPLI B. (2002). *12 Mart*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Birand, M. A. (1999). *12 Eylül, Türkiye'nin miladı*. İstanbul: Doğan Kitap,
- Bölüğüra, N. (1996). *Anarşi ve terör nasıl önlenir?*. İstanbul: Tekin Kitabevi,
- Çavdar T. (1996). *Türkiye'nin demokrasi tarihi 1950-1995*. Ankara: imge Yayınları.
- Çetin, A.C, Yağız. A. (2020). Petrol fiyatlarının doğal gaz fiyatları üzerine etkisi ve Türkiye'ye yönelik öneriler, *Bucak İşletme Fakültesi Dergisi*, 3(1), 54-91.
- Erdem B.N. (2016). Abdi İpekçi yönetimindeki milliyet gazetesinin bir kitle gazetesi olarak soğuk savaş bağlamında değerlendirilmesi, *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 293-314.
- Ersan V. (2014). *1970'lerde Türkiye solu*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Güncikan, B. (2010). *Cumhuriyet'in kuruluşundan AKP iktidarına devletin şiddet tarih*. İstanbul: İdil Matbaacılık.
- Güven, E. (2018). Türk basınında İran devrimi: Hürriyet gazetesi örneği, *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 1, 58-73.
- Güzel, S. Ç. (2018). 1979 İran İslam Devrimi'nin ABD'nin Ortadoğu politikasına etkisi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(65), 50-61.
- Hazır, H. (2001). *Siyasal şiddet ve terörizm*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Heper, M. (2011). *Türkiye'nin siyasal hayatı*. İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık.
- Kabacalı, A. (1993). *Türkiye'de siyasal cinayetler*. İstanbul: Altın kitaplar.
- Kasaparaçoğlu, M. (2021). Amerikan Belgelerinde Türkiye'nin İç Politikası: Ecevit ve Demirel Hükümetleri Dönemi (1974 - 1980), *Akademik Bakış Dergisi*, 14(28), 21-42.
- Kongar, E. (2016). *21. yüzyılda Türkiye*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kurtuluş R. (2020). Muhammed Rıza Şah Pehlevi, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt:35, 67-68.
- Mumcu, U. (1993). *Silah kaçakçılığı ve terör*. İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Mumcu, U. (1998). *Dost yüzlerde zaman*. Ankara: Umag Vakfı Yayınları.
- Poyraz, E. (2013). *İplikçi kirliliği ilişkiler yumağı*. Ankara: Tanyeri Kitap.
- Poyraz, E. (2016). *Faili meçhul mü?* Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Öymen, O. (2011). *Demokrasiden diktatörlüğe iktidar uğruna demokrasiyi feda edenler*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Özdoğan, Y. (2021). Türk siyasi hayatında 1957 seçimleri: beyanatlar ve tartışmalar. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 5, 465-480.
- Sarıhan, A. (2023). Bir sosyal hareket örneği olarak İran yeşil hareketi, *İran Çalışmaları Dergisi*, 7(2) , 217-241.
- Şener, M. (2010). *Türk solunda üç tarz-ı siyaset Yön MDD ve TİP*, İstanbul: Yordam Kitap Basım.

- Topçu M. C.(2023). PKK Terör Örgütünün Değişimi ve Dönüşümünün Bölgesel Güvenliğe Etkileri: Suriye Örneği, *Türk Dünyası Araştırmaları*, 133 (262), 83-110.
- Topuz, H. (2003). *II. Mahmut'tan holdinglelere Türk basın tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tuncer, E. (2003). *Osmanlı'dan günümüze seçimler (1877-2002)*. Ankara: TESAV Yayınları.
- Türenç, T. Akyıldız, E. (2007). *Bir gazetecinin hayatı, 28 yıl sonra Abdi İpekçi*. İstanbul: Doğan Kitapçılık,
- Türenç, T. Akyıldız, E. (1986). *Gazeteci*. İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Yavan, M. K. (2018). Siyasal şiddet, terörizm ve Türkiye örneği: 12 Eylül süreci, *Türk Dünyası Araştırmaları*, 120(237), 81-102.
- Yüksel, D. Y. (2022). 12 Eylül 1980 askeri darbesine giden süreçte cumhurbaşkanlığı seçimi krizi, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XXII (45), 943-975.
- Yavan, M. K. (2018). Siyasal şiddet, terörizm ve Türkiye örneği: 12 Eylül süreci, *Türk Dünyası Araştırmaları*, 120 (237), .81-102.
- Zürcher, E. J. (2017). *Modernleşen Türkiye'nin tarihi*, (Çev. Y. Saner). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sürelî Yayınlar**
- “Prof. Doğanay öldürüldü”, *Hürriyet*, 21 Kasım 1979.
- “Beşiktaş'ta kahve bombalandı: 5 Ölü, 19 Yaralı”, *Hürriyet*, 16 Aralık 1979.
- “Dün yurttta terör estirildi”, *Tercüman*, 25 Aralık 1979.
- “Etnik kavga”, *Hürriyet*, 2 Ağustos 1979.
- “Forum”, *Politika*, 24 Ağustos 1979.
- “Yılmayacağız”, *Hergün*, 20 Eylül 1979.
- “Adana'da emniyet müdürü de öldürüldü”, *Hürriyet*, 29 Eylül 1979.
- “AP, hükümeti açıkladı”, *Hürriyet*, 13 Ekim 1979.
- “Sıkıyönetim hükümetçe benimsendi”, *Cumhuriyet*, 25 Ekim 1979.
- “Bayrampaşa cezaevinde isyan çıktı”, *Milliyet*, 27 Ekim 1979.
- “İGD kapatıldı”, *Tercüman* 7 Kasım 1979.
- “Yaşasın 1 Mayıs”, *İşçilerin Sesi*, 1 Mayıs 1979.
- “İçte ve dışta zor günler”, *Tercüman*, 9 Mayıs 1979.
- “Kan gövdeyi götürüyor”, *Son Havadis*, 12 Mayıs 1979.
- “Pek çok Türk anasının ağlamaktan göz pınarları kurudu”, *İstanbul*, 14 Mayıs 1979.
- “Balat'ta bir kahvehane tarandı”, *Politika*, 19 Haziran 1979.
- “Bombalı saldırı”, *Cumhuriyet*, 24 Haziran 1979.
- “MHP Manisa il başkanı eczanesinde öldürüldü”, *Hergün*, 27 Haziran 1979.
- “MHP Zeytinburnu ilçe başkanı öldürüldü”, *Milliyet*, 30 Haziran 1979.
- “Filibistinli gerillalar Mısır elçiliğini bastı”, *Cumhuriyet*, 10 Temmuz 1979.
- “Medet Alibeyoğlu öldürüldü”, *Cumhuriyet*, 16 Temmuz 1979.
- “Bugün beni vuranlar yarın Ecevit'i vuracak”, *Günaydın*, 30 Temmuz 1979.
- “Adana'da ülkücüler tarandı”, *Hergün*, 11 Mart 1979.
- “TEP genel başkanı Mihri Belli vuruldu”, *Cumhuriyet*, 8 Nisan 1979.
- “Demirel: bölücülüğün baş sorumlusu hükümetin başıdır”, *Son Havadis*, 19 Nisan 1979.
- “6 İlde daha sıkıyönetime gidiliyor”, *Tercüman*, 26 Nisan 1979.
- “Devlet gücünü gösterdi”, *Son Havadis*, 2 Mayıs 1979.
- “Ağca, tahliye edildi”, *Hürriyet*, 12 Ocak 2006.
- “İlgız Aykutlu öldürüldü”, *Milliyet*, 7 Şubat 1979.
- “Cezaevinden kaçış”, *Tercüman*, 25 Kasım 1979.
- “Kaçırılma olayı 2”, *Milliyet*, 28 Kasım 1979.
- “İpekçi'nin katili suçunu basının önünde itiraf etti”, *Milliyet*, 11 Temmuz 1979.
- “Abdi İpekçi öldürüldü”, *Yeni Asır*, 2 Şubat 1979.
- “Türkeş, iktidar acz içindedir”, *Orta Doğu*, 2 Şubat 1979.
- “İpekçi'nin katili askeri cezaevinden kaçırıldı”, *Orta Doğu*, 28 Kasım 1979.
- “Tekrar uyarıyoruz”, *Tercüman*, 2 Şubat 1979.
- “Abdi İpekçi öldürüldü”, *Milliyet*, 2 Şubat 1979
- “Abdi İpekçiyi öldürdüler”, *Hürriyet*, 2 Şubat 1979.

- “Herkes üzgün”, *Günaydın*, 2 Şubat 1979.
- Abdi İpekçi, “Terörizm, biz nerdeyiz, başkaları nerede”, *Milliyet*, 17 Kasım 1978.
- Abdi İpekçi, “Gerekli seferberlik havası ve sıkıyönetim?”, *Milliyet*, 26 Aralık 1978.
- Abdi İpekçi, “Kabine kurulurken,” *Milliyet*, 24 Mart 1971.
- Abdi İpekçi, “Aşırı akımlar,” *Milliyet*, 23 Ocak 1970.
- Abdi İpekçi, “Her yönüyle olağanüstü”, *Milliyet*, 5 Mayıs 1972.
- Abdi İpekçi, “Niyetleri ne”, *Milliyet*, 24 Şubat 1975.
- Abdi İpekçi, “Beklenen hareket ve beklenen sonuç,” *Milliyet*, 21 Mayıs 1963.
- Abdi İpekçi, “Sarsıntının kaçınılmaz sonuçları”, *Milliyet*, 14 Mart 1971.
- Abdi İpekçi, “Durum”, *Milliyet*, 30 Mayıs 1960.
- Abdi İpekçi, “Demokrasi ayaktadır,” *Milliyet*, 25 Ekim 1961.
- Abdi İpekçi, “Komünizm mi terörizm mi?”, *Milliyet*, 18 Ekim 1978.
- “Teşebbüs bastırıldı”, *Milliyet*, 22 Şubat 1963, s.1.
- “Ecevit 826 oyla genel başkan seçildi”, *Cumhuriyet*, 7 Mayıs 1972.
- “İhtilal teşebbüsü”, *Hürriyet*, 21 Mayıs 1963.
- “Silahlı Kuvvetler Sunay’a ve Meclislere muhtıra verdi. Demirel istifâ etti,” *Milliyet*, 13 Mart 1971.
- “Abdi İpekçi öldürüldü”, *Milliyet*, 2 Şubat 1979.
- “Tütün, pamuk stokları ve tarım ürünlerinden sonra... rehlin sırası altınlarımızda” *Tercüman*, 18 Şubat 1979, s.1.
- “CHP’nin konumu nedir”, *Yürüyüş*, 2 Ocak 1979.
- “Birçok gizli örgüt Humeyni’nin gölgesinde,” *Hürriyet*, 2 Şubat 1979.
- “943 ölü”, *Hergün*, 1 Aralık 1978.
- “Fiyatlar serbest ve zamlar geldi, *Milliyet*, 27 Aralık 1979.
- “Bıçağımızı faşist tırmanışın çatlağına saplayalım”, *Ürün*, 5 Ocak 1979.
- “Görev başına”, *Genç Öncü*, 1 Ocak 1979.
- “Faşizmi lanetleme eylemi”, *Milliyet*, 5 Ocak 1979.
- “Ecevit hükümeti de tütün üreticilerini yoksulluğa itmekten başka bir şey yapmıyor, *Halkın Yolu*,” 6 Şubat 1979
- “Hükümet tütün üreticisini de mağdur etti”, *Millet*, 17 Ocak 1979.
- “Liderlerin söz düellosu bitmiyor”, *Milliyet*, 13 Ekim 1979.
- “Yeni yıla girerken ne dediler”, *Aydınlık*, 1 Ocak 1979.
- “1978 işçi ve emekçilerin daha da yoksullaştırdığı bir yıl oldu”, *DİSK*, 11 Ocak 1979.